

**Katarzyna Cheba, Joanna
Hołub-Iwan**

**Analiza kierunków i możliwości
rozwoju branżowego województwa
lubuskiego**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 94, 47-60

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KATARZYNA CHEBA

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny

JOANNA HOŁUB-IWAN

Uniwersytet Szczeciński

ANALIZA KIERUNKÓW I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU BRANŻOWEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Słowa kluczowe: rozwój branżowy, wskaźnik lokalizacji, badania eksperckie.

Wprowadzenie

Z analizy wielu dostępnych źródeł dotyczących problematyki klastrów wynika, że niezaprzeczalnym czynnikiem skłaniającym przedsiębiorstwa do organizowania się w ramach struktur klastrowych jest możliwość podnoszenia konkurencyjności firm poprzez czerpanie korzyści z wzajemnych powiązań oraz ze ścisłej współpracy z instytucjami sfery nauki, edukacji oraz administracji¹.

Dynamiczny rozwój klastrów w Polsce powinien pociągać za sobą nie tylko rozwój firm skupionych w ramach klastra, ale również całych regionów, w których zlokalizowane są klastry. Katalizatorem zmian w tym zakresie powinno być lepsze wykorzystanie potencjału wewnętrznego poszczególnych regionów, jak i bardziej świadome działania ukierunkowane na przyciąganie

---

¹ B. Pławgo, *Klasy jako potencjał rozwoju – województwo podlaskie*, Raport Fundacji BFKK, Białystok 2010, s. 7.

nowych inwestorów. Dynamiczny rozwój na poziomie regionu powinien również stymulować szybszy i bardziej świadomy rozwój regionalnych miast².

Już dziś połowa ludności świata mieszka w miastach, odsetek ten szybko rośnie, ale zaledwie sto miast wytwarza 30 proc. globalnego PKB. Według Parag Khanna, eksperta w zakresie spraw międzynarodowych oraz autora bestsellera *Second World: Empires and Influence in the New Global Order*, to miasta będą podstawą rozwoju, zwłaszcza w krajach rozwijających się, w których nowoczesne metropolie stanowią centra dużo słabszych regionów³.

Podobną sytuację obserwujemy w wielu regionach w Polsce. Duże miasta i tereny bezpośrednio przylegające do nich w regionach najbardziej rozwiniętych odnotowują od lat znaczny napływ ludności. Jak pokazują doświadczenia zachodnie, dominują wśród nich tak zwane miasta przemysłowe nastawione na rozwijanie nowoczesnych technologii i doskonalące modele kreowania innowacji⁴.

Myśląc o miastach, coraz częściej myślimy o nich jak o globalnych centrach gospodarczych, w których ważne miejsce zajmują wszelkiego rodzaju inicjatywy pobudzające i wspierające procesy innowacyjne⁵. Przykładem takich innowacyjnych działań są parki technologiczne oraz klastry lokujące się w Polsce przede wszystkim w obrębie dużych miast, takich jak: Wrocław, Poznań czy Gdańsk. W regionach słabszych, z mniej rozwiniętymi ośrodkami miejskimi, które w wyniku transformacji ustrojowej odeszły od swoich przemysłowych korzeni, parków technologicznych nie ma bądź znajdują się one w fazie embrionalnej, jak na przykład w województwie lubuskim. Podobna sytuacja obserwowana jest w odniesieniu do klastrów.

Głównym celem pracy jest próba identyfikacji branż regionalnej gospodarki o możliwie największym potencjale rozwoju, mogących stanowić kluczowe branże dla rozwoju północnej części województwa lubuskiego i miast zlokalizowanych na tym terenie. Branż, w oparciu o które możliwy jest dalszy rozwój inicjatyw klastrowych w tej części województwa lubuskiego.

² J. Simmie, *Innovative Cities*, Spon Press, London 2001, s. 31.

³ P. Khanna, *When cities rule the world*, <http://whatmatters.mckinseydigital.com/cities/when-cities-rule-the-world> (1.01 2011).

⁴ K. Cheba, *The analysis of development trends of standard of living for medium-sized cities in Poland*, Econometrics, Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 20.

⁵ R. Florida, *Cities and the Creative Class*, Routledge, New York 2005, s. 28.

1. Materiał i metody

Wyznacznikiem występowania realnego klastra jest przede wszystkim ponadprzeciętny stopień koncentracji przestrzennej podmiotów gospodarczych działających w danym sektorze i sektorach pokrewnych. Jednakże samo uwzględnianie współczynników lokalizacyjnych jest niewystarczające i może stanowić jedynie podstawę identyfikacji istniejącego potencjału klastrowego. Dodatkowym czynnikiem w tym zakresie mogą być na przykład badania dotyczące analizy występowania powiązań funkcjonalnych pomiędzy przedsiębiorstwami oraz badania eksperckie prowadzone z kluczowymi liderami w regionie⁶.

Rzetelna identyfikacja branż kluczowych z punktu widzenia analizowanych regionów to proces wielowymiarowy realizowany zarówno w oparciu o dane statystyki publicznej z wykorzystaniem metod ilościowych, jak i na podstawie danych pierwotnych o charakterze jakościowym.

Badania przedstawione w pracy zrealizowano w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Program Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007–2013 pod tytułem „Viadukt innovativ”.

Identyfikacji kluczowych branż o największym potencjale rozwoju dla regionalnej gospodarki dokonano na podstawie: danych statystyki publicznej oraz opinii kluczowych ekspertów.

Do analizy dostępnych danych statystyki publicznej wykorzystano równanie (wskaźnik) lokalizacji (*location quotient*)⁷. W ramach tego etapu badań analizie poddano dane o przeciętnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według branż (sekcji PKD 2007). Dane statystyczne analizowano na poziomie województwa lubuskiego oraz dla obszaru referencyjnego Polski. Zakres czasowy analizy obejmował lata 2006 oraz 2010.

---

⁶ P. Maskell, *Towards a knowledge-based theory of the geographical cluster*, *Industrial and Corporate Change* 2001, Vol. 10, s. 921–943.

⁷ R. Capello, U. Fratesi, L. Resmini, *Globalization and Regional Growth in Europe: Past Trends and Future Scenarios*, Springer, New York 2011, s. 178.

Współczynnik lokalizacji wyznaczono na podstawie następującego wzoru:

$$LQ = \left(\frac{E_{ib}^t}{E_b^t}\right) / \left(\frac{E_{ir}^t}{E_r^t}\right)$$

gdzie:

E_{ib} – zmienna w sektorze i , w obszarze badanym b , w danym okresie t ,

E_b – zmienna we wszystkich sektorach w badanym obszarze b , w danym okresie t ,

E_{ir} – zmienna w sektorze i , w obszarze referencyjnym r , w danym okresie t ,

E_r – zmienna we wszystkich sektorach w obszarze referencyjnym r , w danym okresie t .

Uzyskany wynik należy interpretować w sposób następujący: wartość $LQ > 1$ oznacza, że zatrudnienie w badanym obszarze w danej sekcji jest średnio wyższe niż w obszarze referencyjnym. Powoduje to powstawanie nadwyżki w danym obszarze; wartość $LQ < 1$ oznacza potencjalny niedobór, jeżeli chodzi o wielkość zatrudnienia; wartość $LQ = 1$ (ponieważ wskaźnik rzadko przyjmuje wartość 1, dopuszcza się standardowe odchylenie $\pm 0,15$) oznacza, że rozkład analizowanej zmiennej w obszarze badanym przebiega bardzo podobnie względem rozkładu tej zmiennej w przyjętym obszarze referencyjnym⁸.

2. Ocena koncentracji przestrzennej branż kluczowych dla rozwoju województwa lubuskiego

Zastosowanie wskaźnika lokalizacji pozwoliło ocenić stopień koncentracji przestrzennej badanego zjawiska względem obszaru referencyjnego. Dzięki temu można było wskazać te sektory rozwojowe, w których województwo lubuskie jest najmocniejsze, oraz jednocześnie te, które wskazują na konieczność wyrównania istniejącego dystansu w stosunku do obecnego stanu rozwoju poszczególnych gałęzi gospodarki w Polsce ogółem. Współczynnik lokalizacji, poza dostarczeniem statystycznego obrazu sytuacji do analiz porównaw-

⁸ J. Beyene, R. Moineddin, *Methods for Confidence Interval Estimation of a Ratio Parameter with Application to Location Quotients*, BMC Medical Research Methodology 2005, 5, s. 32.

czych, pozwolił również na ocenę dynamiki zmian poszczególnych poddawanych ocenie sektorów gospodarki⁹. Szczegółowe wyniki przeprowadzonej analizy dla danych obejmujących przeciętne zatrudnienie według sekcji PKD 2007 przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.

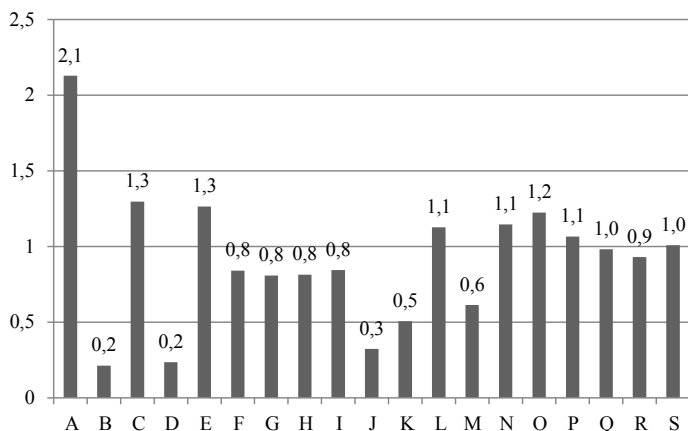
Wyniki analizy z zastosowaniem współczynnika lokalizacji dla zmiennej: przeciętna liczba pracujących w gospodarce narodowej według branż (wg sekcji PKD 2007)

Sekcje PKD	Obszar referencyjny Polska		Woj. lubuskie		Współczynnik lokalizacji – LQ		Zmiana Δ LQ
	2006	2010	2006	2010	2010	2006	
A	152500	143934	6183	7005	2,1282	1,7516	0,21502
B	183006	173186	670	842	0,2126	0,1582	0,34418
C	2225034	2229775	63629	66136	1,297	1,2354	0,04985
D	146987	159451	1391	859	0,2356	0,4088	-0,4238
E	118615	133695	3746	3864	1,2638	1,3644	-0,0737
F	546925	674414	10080	12973	0,8412	0,7962	0,05645
G	1416198	1598741	28800	29542	0,808	0,8786	-0,0803
H	524131	582492	9897	10838	0,8136	0,8158	-0,0026
I	152398	175663	3411	3391	0,8441	0,967	-0,127
J	155755	195296	1282	1445	0,3236	0,3556	-0,0901
K	250471	281681	3233	3260	0,5061	0,5576	-0,0924
L	133423	142011	3144	3660	1,127	1,018	0,10707
M	277730	328354	4086	4604	0,6131	0,6356	-0,0353
N	277158	353781	4804	9266	1,1453	0,7488	0,5295
O	559929	642800	15895	17991	1,2239	1,2264	-0,002
P	1017867	1035861	25097	25227	1,065	1,0652	-0,0002
Q	623793	667841	15646	15004	0,9824	1,0836	-0,0933
R	116320	130265	2557	2770	0,9299	0,9497	-0,0209
S	87629	95574	2024	2204	1,0084	0,9978	0,0106
Ogółem	8967875	9746825	207581	222891	1	1	0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

⁹ T. Pakulska, *Podatność innowacyjna Polski na napływ zagranicznego kapitału technologicznie intensywnego*, Wyd. SGH, Warszawa 2005, s. 19.

Graficzną prezentację wartości współczynnika lokalizacji przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Wartości współczynnika lokalizacji ze względu na przeciętne zatrudnienie w analizowanych sekcjach według PKD 2007 w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne.

Przetwórstwo przemysłowe jest jedną z sekcji, których możliwości rozwoju w województwie lubuskim w porównaniu z obszarem referencyjnym (Polska) są większe niż w przypadku innych branż. Wartość wskaźnika na poziomie 1,30 wskazuje na specjalizację województwa w danym sektorze. Dodatkowo branżę tę cechuje niewielka, ale dodatnia dynamika zmian (wskaźnik dynamiki na poziomie 0,05).

Pozostałe sekcje, które cechuje wyższy poziom koncentracji (wartość współczynnika lokalizacji powyżej $1 \pm 0,15$) w województwie lubuskim w porównaniu z krajem ogółem ze względu na przeciętną liczbę pracujących w gospodarce narodowej według branż (sekcji PKD 2007), to również: rolnictwo (sekcja A), zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (sekcja E), administracja publiczna i obrona narodowa (sekcja O).

Największą dynamikę wzrostu odnotowała w tym wypadku sekcja A związana z rolnictwem. Niższy poziom koncentracji niż w kraju ogółem, a więc w konsekwencji możliwość wystąpienia trudności z zaspokojeniem regionalnego popytu, dotyczy takich branż, jak: górnictwo i wydobywanie (sekcja B), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę

wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D), informatyka i komunikacja (sekcja J), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K) oraz działalność profesjonalna naukowa i techniczna (sekcja M).

W odniesieniu do pozostałych sekcji mamy do czynienia ze zbliżonym do poziomu krajowego rozkładem zmiennej (LQ przyjmuje wartość $1 \pm 0,15$), co oznacza, że stopień koncentracji mierzony wielkością przeciętnego zatrudnienia w analizowanych sekcjach nie odbiega znacząco od stopnia koncentracji tych sekcji w kraju ogółem.

3. Identyfikacja branż kluczowych dla rozwoju północnej części Lubuskiego – wyniki badań eksperckich

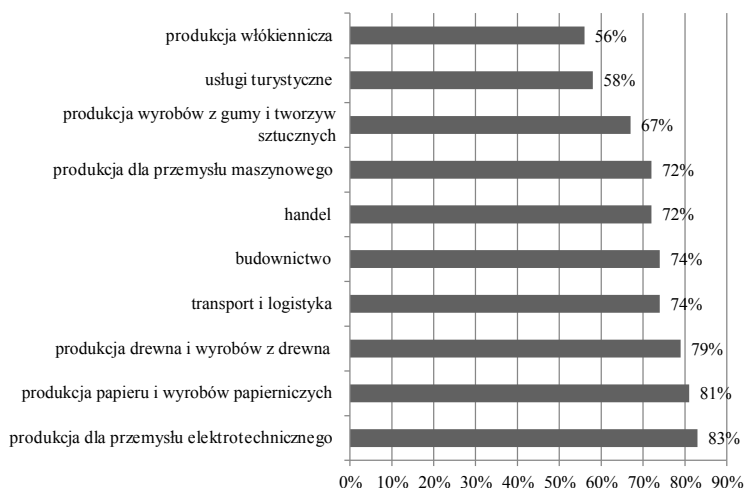
Celem kolejnego etapu badań było poznanie opinii kluczowych ekspertów na temat możliwości branżowego rozwoju północnej części województwa lubuskiego, a także identyfikacja barier oraz czynników intensywnego rozwoju gospodarczego. W badaniach uczestniczyło 50 ekspertów reprezentujących sektor nauki, instytucje otoczenia biznesu, sektor prywatny oraz samorządowy. Ekspertów do badania dobierano w sposób celowy; tylko taki dobór gwarantował poznanie opinii osób posiadających odpowiedni poziom wiedzy na temat badanych zjawisk i procesów. Badania eksperckie z wykorzystaniem techniki ankiety pocztowej, wysyłanej drogą elektroniczną i wypełnianej samodzielnie przez respondenta, zrealizowano w kwietniu 2011 roku.

Według ekspertów biorących udział w badaniach branże o największych możliwościach rozwoju w północnej części województwa lubuskiego w perspektywie do 2030 roku to przede wszystkim: produkcja dla przemysłu elektrotechnicznego, produkcja papieru i wyrobów papierniczych, produkcja drewna i wyrobów z drewna. Szczegółowe odpowiedzi ekspertów przedstawiono na rysunku 2.

Na rozwój wskazanych przez ekspertów branż wpływ będą miały przede wszystkim czynniki związane bezpośrednio lub pośrednio z położeniem geograficznym tej części województwa lubuskiego, czyli położenie blisko granicy (71% odpowiedzi), oraz kontakty międzynarodowe i międzynarodowe inwestycje (76% odpowiedzi), w dalszej kolejności – niskie koszty siły roboczej (57% odpowiedzi). A czynniki takie, jak: dostęp do najnowszych rozwiązań i wiedzy wspie-

rającej innowacyjność przedsiębiorstw oraz rozwój bazy edukacyjnej i badawczej, będą miały zdecydowanie mniejszy wpływ na rozwój wskazanych branż. Większe znaczenie będą miały zatem czynniki zewnętrzne, a mniejsze znaczenie i szanse związane z rozwojem poszczególnych branż eksperci przypisują rozwojowi zaplecza edukacyjno-badawczego w tej części województwa.

Rysunek 2. Branże o największych możliwościach rozwoju – wyniki badań eksperckich

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast do czynników stanowiących przeszkodę w intensywnym rozwoju wskazanych branż eksperci zaliczyli przede wszystkim czynniki związane z ograniczonymi możliwościami rozwoju w tej części województwa zaplecza badawczo-naukowego mogącego wspierać innowacyjność, a przez to rozwój wiodących dla regionu branż. Na pierwszym miejscu z największym odsetkiem odpowiedzi znalazły się również ograniczenia finansowe, które będą stanowiły przeszkodę we wdrażaniu nowych technologii. Ograniczone środki finansowe na nowe technologie w połączeniu ze słabością bądź nawet brakiem odpowiedniego potencjału naukowo-badawczego będą w znacznym stopniu ograniczać możliwości rozwojowe obecnych w regionie branż. Ważnym czynnikiem w opinii ekspertów są również uwarunkowania prawne, które mogą skutecznie zmniejszać zainteresowanie inwestowaniem w rozwój branż wskazanych przez

ekspertów lub spowalniać rozwój zarówno wskazanych przez ekspertów branż, jak i w ogóle całej działalności gospodarczej w regionie.

Kolejna ocena dokonywana przez ekspertów dotyczyła wskazania branż o największych możliwościach przyciągania do regionu inwestorów oraz wskazania branż posiadających potencjał do kreowania innowacji w regionie.

Szanse na przyciągnięcie do regionu nowych inwestorów mają, według ekspertów, przede wszystkim takie branże, jak: produkcja dla przemysłu elektrotechnicznego (83% odpowiedzi), handel (75%) oraz produkcja drewna i wyrobów z drewna (70%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 3. Ocena możliwości przyciągania inwestorów do regionu w ramach analizowanych branż

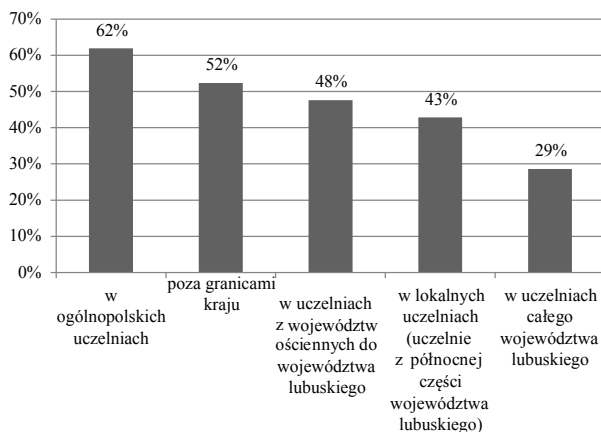
Źródło: opracowanie własne.

Natomiast możliwość rozwoju w regionie branż mogących w przyszłości budować potencjał innowacyjny regionu została przez ekspertów biorących udział w badaniach oceniona krytycznie. Według ich opinii szanse na działania innowacyjne mają jedynie dwie branże obecnie reprezentowane w regionie: produkcja papieru i wyrobów papierniczych oraz produkcja dla przemysłu elektrotechnicznego, i to w dłuższej perspektywie czasu. Nie została zidentyfikowana żadna obecnie rozwijająca się w regionie branża, która już dziś dawałaby potencjał do tworzenia innowacji.

Dodatkowo eksperci nisko ocenili możliwości pozyskiwania w regionie wiedzy stymulującej rozwój. Według nich wiedza – innowacyjne pomysły oraz rozwiązania – będzie przede wszystkim pozyskiwana za granicą (81% odpowiedzi), może to być na przykład wiedza nabywana w wyniku podejmowanych wspólnych inicjatyw międzynarodowych, transfer technologii z firm macierzystych, których siedziby znajdują się poza granicami naszego kraju, lub poprostu zakup technologii czy innowacyjnych rozwiązań.

Eksperci uczestniczący w badaniach widzą również możliwości tworzenia tego typu rozwiązań w wyniku współpracy firm w ramach tworzonych bądź już istniejących klastrów (71% odpowiedzi). Dopiero na trzecim miejscu znalazła się odpowiedź wskazująca, że wiedza tego typu mogłaby powstawać w wyniku współpracy przedsiębiorstw z sektorem nauki (52% odpowiedzi).

Wiedza mogąca w znacznym stopniu podnosić konkurencyjność firm może również pochodzić z uczelni, ale tych, które znajdują się poza granicami województwa lubuskiego, będą to przede wszystkim uczelnie ogólnopolskie (62% odpowiedzi), ewentualnie uczelnie mające swoje siedziby w województwach ościennych (48% odpowiedzi), a nawet uczelnie znajdujące się poza granicami naszego kraju (52% odpowiedzi). Wyniki tego etapu badań przedstawiono na kolejnym rysunku.

Rysunek 4. Źródła wiedzy podnoszącej konkurencyjność przedsiębiorstw na lokalnym rynku

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy odpowiedzi ekspertów biorących udział w badaniach wyłania się niezbyt korzystny obraz możliwości rozwojowych północnej części Lubuskiego. Położenie geograficzne województwa, z jednej strony korzystne ze względu na przygraniczny charakter, przy niewielkich identyfikowanych przez ekspertów możliwościach rozwoju szczególnie w obszarze innowacyjnych rozwiązań dla przemysłu, oraz w związku z bliskim sąsiedztwem regionów znacznie silniejszych, takich jak: województwo wielkopolskie czy dolnośląskie, może dodatkowo utrudniać jego dynamiczny rozwój.

Brak silnych ośrodków akademickich o tradycjach akademickich związanych z naukami technicznymi jest kolejnym czynnikiem znacznie ograniczającym możliwości rozwoju tej części województwa. Lokalny samorząd, dostrzegając te ograniczone możliwości rozwoju, podejmuje obecnie działania aktywizujące rozwój inicjatyw klastrowych oraz powstawanie parków technologicznych w tej części województwa. Z inicjatywy bądź przy współudziale samorządu w 2012 roku na terenie Gorzowa Wielkopolskiego utworzono Klaster Edukacji Zawodowej oraz podjęto wspólnie z działającym od 2008 roku Lubuskim Klastrem Metalowym, Zakładem Utylizacji Odpadów oraz Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Gorzowie Wielkopolskim działania zmierzające do utworzenia na terenie bezpośrednio przylegającym do miasta parku technologicznego ukierunkowanego na rozwój w zakresie ochrony środowiska. Działania te wydają się jednak mocno spóźnione.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Polską Agencję Przedsiębiorczości w ramach projektu „Benchmarking klastrów w Polsce”, głównym problemem w funkcjonowaniu klastrów są trudności finansowe¹⁰. Klastry uczestniczące w badaniach nie dysponowały wystarczającymi zasobami finansowymi i infrastrukturalnymi, które umożliwiałyby im skuteczną realizację zadań. Ograniczone zasoby to poważny problem utrudniający dalszy rozwój klastrów. Podobna sytuacja dotyczy również klastrów prowadzących działalność na terenie województwa lubuskiego. Działający od 2007 roku w Gorzowie Wielkopolskim klaster metalowy znajduje się nadal w fazie embrionalnej, inicjatywy podejmowane przez klaster mają bardzo często charakter regionalny. Klaster współpracuje co prawda z klastrami z sąsiadującej z województwem lubuskim Brandenburgii, ale nie są to działania o wysokim potencjale innowacyjności.

---

¹⁰ http://www.pi.gov.pl/PARPFfiles/file/klastry/Benchmarking_klastrow/Benchmarking_klastrow_w_Polsce_2010.pdf.

Wnioski

Województwo lubuskie pod względem potencjału przemysłowego zalicza się do regionów średnio zindustrializowanych. Przemysł skoncentrowany jest głównie w dużych miastach: w Gorzowie Wielkopolskim, Zielonej Górze, Żarach, Nowej Soli, oraz w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Przetwórstwo przemysłowe w województwie jest jedną z branż, które cechuje wyższy poziom koncentracji w porównaniu z obszarem referencyjnym (Polska) ze względu na wielkość przeciętnego zatrudnienia według sekcji PKD 2007.

Niższy poziom koncentracji niż w kraju ogółem, a więc w konsekwencji możliwość wystąpienia trudności z zaspokojeniem regionalnego popytu, dotyczy następujących branż: górnictwo i wydobywanie (sekcja B), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D), informatyka i komunikacja (sekcja J), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K) oraz działalność profesjonalna naukowa i techniczna (sekcja M).

Według ekspertów biorących udział w badaniach największe perspektywy rozwoju w północnej części województwa mają następujące branże: produkcja dla przemysłu elektrotechnicznego, produkcja papieru i wyrobów papierniczych, produkcja drewna i wyrobów z drewna.

Na rozwój branż wpływ będą miały przede wszystkim czynniki związane bezpośrednio bądź pośrednio z położeniem geograficznym tej części województwa lubuskiego, czyli położenie blisko granicy, oraz kontakty międzynarodowe i międzynarodowe inwestycje, w dalszej kolejności – niskie koszty siły roboczej. W mniejszym stopniu rozwój branż będzie zależał od: dostępu do najnowszych rozwiązań, wiedzy wspierającej innowacyjność przedsiębiorstw czy też rozwoju bazy edukacyjnej i badawczej.

Największe możliwości przyciągania inwestorów do regionu będą miały w przyszłości również te same branże, które zostały zidentyfikowane jako kluczowe dla rozwoju tej części województwa. Krytycznie zostały natomiast ocenione możliwości rozwoju w zakresie przyszłego potencjału innowacyjnego większości ocenianych branż. Szanse na działania innowacyjne mają tylko dwie branże: produkcja papieru i wyrobów papierniczych oraz produkcja dla przemysłu elektrotechnicznego. Pewne możliwości rozwoju ma również pro-

dukcja dla przemysłu farmaceutycznego, ale branża ta nie była wskazywana wśród branż mogących przyciągać inwestorów oraz branż o największych możliwościach rozwoju.

Źródłem wiedzy – dla innowacyjnych pomysłów oraz rozwiązań – będzie niestety przede wszystkim wiedza pozyskiwana za granicą.

Czynniki, takie jak: wiedza, potencjał innowacyjny czy dostęp do najnowszych rozwiązań technologicznych, będą miały kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju klastrów. Obok odpowiednio dużej koncentracji przestrzennej przedsiębiorstw działających w ramach tych samych branż ważnym elementem wpływającym na jakość i rozmach podejmowanych działań o charakterze klastrowym mają również następujące czynniki¹¹:

- systemowy charakter nie tylko branżowo, ale również społecznie zakorzenionych powiązań;
- kooperacja (*coopetition*), czyli jednoczesne konkurowanie i kooperacja podmiotów gospodarczych;
- tradycje gospodarcze danej branży w regionie;
- dostęp do wyspecjalizowanej siły roboczej lub przynajmniej potencjał do jej kształcenia w branżach kluczowych dla regionu;
- znaczące zasoby kapitału społecznego, zorientowane na współpracę pomiędzy przedsiębiorcami, środowiskiem nauki oraz władzami publicznymi.

Jak wynika z badań przedstawionych w ramach pracy, województwo lubuskie, a przede wszystkim jego północna część, to region o małych tradycjach akademickich, w szczególności w zakresie szkolnictwa technicznego. Brak silnych ośrodków akademickich, a w związku z tym brak odpowiedniego potencjału intelektualnego do tworzenia innowacyjnych rozwiązań, będzie bardzo mocno rzutował na rozwój tej części województwa. Dodatkowym utrudnieniem wydają się zaprzepaszczone w zasadzie w skali całego kraju techniczne tradycje średniego szkolnictwa zawodowego.

---

¹¹ <http://www.mg.gov.pl/files/upload/11784/Tekst1Koncepcjaklastra.pdf>.

Literatura

- Benchmarking klastrów w Polsce – 2010*, http://www.pi.gov.pl/PARPFiles/file/klastry/Benchmarking_klastrow/Benchmarking_klastrow_w_Polsce_2010.pdf.
- Beyene J., Moineddin R., *Methods for Confidence Interval Estimation of a Ratio Parameter with Application to Location Quotients*, BMC Medical Research Methodology 2005, 5.
- Capello R., Fratesi U., Resmini L., *Globalization and Regional Growth in Europe: Past Trends and Future Scenarios*, Springer, New York 2011.
- Cheba K., *The analysis of development trends of standard of living for medium-sized cities in Poland*, Econometrics, Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław 2011.
- Florida R., *Cities and the Creative Class*, Routledge, New York 2005.
- Khanna P., *When cities rule the world*, <http://whatmatters.mckinseydigital.com/cities/when-cities-rule-the-world> (1.01.2011).
- Maskell P., *Towards a knowledge-based theory of the geographical cluster*, Industrial and Corporate Change, 2001, Vol. 10.
- Pakulska T., *Podatność innowacyjna Polski na napływ zagranicznego kapitału technologicznie intensywnego*, Wyd. SGH, Warszawa 2005.
- Plawgo B., *Klastry jako potencjał rozwoju – województwo podlaskie*, Raport Fundacji BFKK, Białystok 2010.
- Simmie J., *Innovative Cities*, Spon Press, London 2001.
- <http://www.mg.gov.pl/files/upload/11784/Tekst1Konceptjaklastra.pdf>.

**THE ANALYSIS OF TRENDS AND OPPORTUNITIES IN INDUSTRY
BRANCHES DEVELOPMENT IN LUBUSKIE VOIVODESHIP****Summary**

Reliable identification of key branches from the regions point of view is a multi-dimensional process. Such studies can be performed either on the basis of statistical data with the use of quantitative methods as well as based on the primary data of a qualitative nature. For the analysis of available public statistics data the location quotient has been used. The main aim of the paper is to identify those branches of the regional economy with the greatest possible development potential for the northern part of Lubuskie voivodeship.

Translated by Katarzyna Cheba